

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานรวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

1.1 ความสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา

1.2 การบริหารโรงเรียน

1.3 ภารกิจงานในโรงเรียนประถมศึกษา

1.3.1 งานวิชาการ

1.3.2 งานบุคลากร

1.3.3 งานกิจการนักเรียน

1.3.4 งานธุรการและการเงิน

1.3.5 งานอาคารสถานที่

1.3.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของคณะกรรมการ

2.2.2 ลักษณะสำคัญของคณะกรรมการ

2.2.3 ผลดีผลเสียของการบริหารในรูปคณะกรรมการ

2.3 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2543

2.4 แนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

2.5 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยภายในประเทศ

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

1.1 ความสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา

การประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญมาก เพราะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของคนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข กล่าวคือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความคิด มีทักษะพื้นฐานในการคิด วิเคราะห์ วิจัย แก้ปัญหา การมีนิสัยรักการทำงาน เสียสละพึ่งตนเองตลอดจนมีความสามารถ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้โดยปกติสุข

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ จำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับนี้จะต้องติดตามความเคลื่อนไหวด้านต่างๆ ของสังคม เศรษฐกิจและการเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้านของประเทศ และรวมทั้งโลกอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ความรู้ ตลอดจนข้อมูลและข่าวสารเหล่านั้นมาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาหลักสูตร (ท้องถิ่น) ได้อย่างมีประสิทธิภาพตาม ความมุ่งหมายของการประถมศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน

แต่การที่จะสนองตอบเจตนารมณ์ของการประถมศึกษาได้เพียงใดนั้น จึงย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาเป็นสำคัญ ดังที่ นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 10-11) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สังคมจัดตั้งขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมนั้นๆ และการที่โรงเรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก คือ นักเรียน ครู และหลักสูตรแล้ว องค์ประกอบรอง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน การจัดดูแลอำนวยความสะดวกด้านอาคารสถานที่ เช่น อาคารเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อให้สัมพันธ์กัน

ปรีชา นิพนธ์พิทยา และสุทิน เนียมพลับ (2528 : 2-3) ได้กล่าวในลักษณะที่สอดคล้องกันว่างานบริหารโรงเรียนเป็นงานที่มีลักษณะพิเศษกว่างานอื่นๆ กล่าวคือ เป็นงานที่จัดทำขึ้นเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพตามที่ประเทศชาติต้องการ และเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคนจำนวนมาก ต้องบริหารให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรประถมศึกษา โดยคำนึงถึงผลสอดคล้องสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และคุณธรรมต่าง ๆ ด้วย ฉะนั้นเมื่องานบริหารโรงเรียนเป็นเรื่องของคุณภาพและปริมาณที่มีรายละเอียดและวิธีปฏิบัติต่างๆ หลายประการ กว่าจะสำเร็จผ่านปีการศึกษาหนึ่ง ๆ คณะครู อาจารย์ และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องต้องทุ่มเทกำลังกาย กำลังความคิด ระดมสรรพกำลังช่วยกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ ผลงานที่ปรากฏจึงได้ผลเป็นที่พอใจ

1.2 ความหมายของการบริหารและการบริหารโรงเรียน

นักวิชาการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารและบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2539 (2539 : 465) บัญญัติความหมายคำว่า “บริหาร” หมายถึง ปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ จัดการ เช่น บริหารธุรกิจ เป็นต้น

กิติมา ปรีดีคิลก (2532 : 4) กล่าวสรุปว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์มากที่สุด และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2533 : 136) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การบริหาร (Administration) เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึง หรือแทบจะเหมือนกับคำว่า การจัดการ (Management) ซึ่งสรุปไว้ว่า การบริหาร คือ การกระทำร่วมกันด้วยความตั้งใจของกลุ่มบุคคลอย่างร่วมแรงร่วมใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 12) แสดงความคิดเห็นว่า การบริหารเป็นงานของหัวหน้างานทุกคนที่จะต้องปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องมีภารกิจในการเป็นผู้นำการจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ และประสานกิจกรรมหรืองานที่ทำให้สามารถเข้ากันได้ เป็นผลงานของส่วนรวม และทั้งนี้จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในผลสำเร็จที่จะต้องประกันไว้ว่างานขององค์การจะต้องสำเร็จผล บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ในที่สุด สภาพการทำงานของนักบริหารส่วนสำคัญจะอยู่ที่การเป็นผู้ชี้แนะ และกำกับการทำงานของกลุ่มให้มีการทำงาน

ที่มีประสิทธิภาพและได้ผลมากที่สุดตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อความสำเร็จก็คือคน ซึ่งเป็นผู้ลงทุนและที่กำหนดหมายไว้ที่จะดำเนินการได้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ต่างๆ

ประพันธ์ สุริหาร (2537 : 2) ให้ความเห็นว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบระเบียบ และใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมหรือกล่าวอย่างง่ายๆ ก็คือ การทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยความพยายามหรือการกระทำของคนอื่น

สมยศ นาวิการ (2522 : 18-19) อธิบายว่า ลักษณะที่สำคัญของการบริหารก็คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ ซึ่งคำนิยามดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสำเร็จในเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่ว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์การใดองค์การหนึ่ง โดยเฉพาะจะเป็นอย่างไรก็ตาม การบริหาร คือ กระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้เป้าหมายดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 3) ได้สรุปเกี่ยวกับลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหารไว้ 9 ประการ คือ

1. การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย
2. ต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ
3. ต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญ
4. ต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม
5. ต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
6. ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
7. เป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล
8. มีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน กับวัตถุประสงค์

ที่กำหนดไว้

9. การบริหารไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

สำหรับ การบริหารโรงเรียน มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า School Administration ซึ่งนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 12) ให้ความหมายว่า หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเราเรียกว่าผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้

สถาพร ชันโต (2526 : 3) กล่าวถึงการบริหารโรงเรียน (School Administration) ว่าเพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม พฤติกรรมและคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และประเทศชาติ

หวน พันธุ์พันธ์ (2528 : 7) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนก็คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งสรุปความหมายของการบริหารโรงเรียนได้ ดังคำหรือข้อความที่คล้ายกัน คือ

1. เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล
2. เพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม
3. เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการจัดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ และเสริมประสบการณ์ให้แก่นักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรมจริยธรรมเป็นบุคคลที่ดีของสังคม

1.3 ภารกิจงานในโรงเรียนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 5) ได้กำหนดภารกิจงานของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนตลอดจนข้าราชการครูและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจ และตระหนักในภาระหน้าที่ มีความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง ดังที่จะกล่าวในรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 งานวิชาการ

งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของโรงเรียน เพราะเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด ส่วนงานอื่น ๆ นั้น เป็นงานสนับสนุนและส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานวิชาการมีคุณภาพ เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาอยู่ที่งานด้านวิชาการ ดังคำกล่าวของ สุนทร จันทรรตรี (2530 : 115) ซึ่งกล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายหลักที่ตั้งโรงเรียนขึ้นมา ก็เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ไปในทางที่พึงปรารถนา ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการให้ดี เพราะถือว่าสำคัญที่สุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 15-16) กล่าวถึงผลการวิจัยของสมิธและคณะ (Smith and others. 1961) เกี่ยวกับการใช้เวลาในการบริหารงานและการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยแยกออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. งานบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานกิจการนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 20
4. งานการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. งานอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 5
7. งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 9) ได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาในการบริหารงานต่าง ๆ ในรอบสัปดาห์ (35 ชั่วโมง) แยกตามขนาดโรงเรียน ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 เวลาที่ใช้ในการบริหารโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน งานบริหารโรงเรียน	เวลาที่ใช้บริหาร : สัปดาห์ (ช.ม.)		
	ใหญ่	กลาง	เล็ก
1. งานวิชาการ	12	12	13
2. งานบุคลากร	6	6	5
3. งานกิจการนักเรียน	6	6	6
4. งานธุรการและการเงิน	5	5	4
5. งานอาคารสถานที่	4	3	3
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	2	3	4
รวม	35	35	35

จากตารางที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาศึกษาของสมิธและคณะแล้ว จะพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาในการบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียนสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนจะใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการมากที่สุด ส่วนงานอื่นๆ จะให้ความสำคัญในระดับที่รองลงมา

การบริหารโรงเรียนจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และภารกิจของโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ตลอดจนถึงคนอื่น ๆ จะต้องร่วมมือกัน และถือเป็นความรับผิดชอบอย่างจริงจังด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องเข้าใจหลักการบริหารโรงเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529 : 2-5) ได้ให้แนวคิดหลักไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด
2. การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุตามจุดหมายที่กำหนดในหลักสูตร คือภารกิจหลักของโรงเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการประถมศึกษา มากที่สุด
4. การบริหารโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่ดีควบคู่กับคุณธรรม

5. ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในปัจจัยการบริหารทั้ง 4 อย่าง คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และระบบการจัดการ

6. การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือ การรู้จักใช้ทรัพยากรบริหารที่มีอยู่ อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อจุดหมายของหน่วยงาน

7. งานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย งานที่สำคัญ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด ส่วนงานอื่นเป็นงานสนับสนุน

8. จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการบริหารโรงเรียน คือ ผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน

9. การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาต้องอาศัยกระบวนการบริหาร อย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

9.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

9.2 การวางแผน

9.3 การปฏิบัติตามแผน

9.4 การประเมินผล

10. ทักษะที่จำเป็น 3 ด้าน ในการบริหารโรงเรียน คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน

11. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน ได้แก่ มุ่งคุณภาพ ของนักเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหาร

จากแนวความคิดดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 27-52) จึงกำหนดรายละเอียดของงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) การนำหลักสูตรไปใช้
- 2) การจัดการเรียนการสอน
- 3) การจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 4) การส่งเสริมการสอน
- 5) การวัดและประเมินผล
- 6) การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการการประชุมอบรมทางวิชาการ

1.3.2 งานบุคลากร

หน่วยงานทุกประเภท ย่อมมีภารกิจหลักที่จะต้องดำเนินการให้บังเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ และจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมกับภาระงาน เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาที่มีฐานะเป็นสถาบันหนึ่งในสังคม หน้าที่หลัก คือ การให้การศึกษแก่สมาชิกในสังคมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หัวหน้าหน่วยงานจะต้องดูแลเอาใจใส่ และช่วยให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและมีขวัญกำลังใจดี เพราะจะช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ ของหน่วยงานได้บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 4)

เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปดังหลักการที่กล่าวแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 15) จึงได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

- 1) การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
- 2) การพัฒนาและธำรงรักษามูลค่าบุคลากร
- 3) การรักษาระเบียบวินัย
- 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า การบริหาร โรงเรียนจะมีคุณภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจะต้องบริหารงานตามขอบข่ายการบริหารงาน โดยใช้กระบวนการบริหารงานบุคลากรทั้ง 4 ด้าน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน/ปัญหา/ความต้องการการวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ตรงตามความถนัด เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ เพราะการวางแผนที่มีระบบงานที่ชัดเจน

นอกจากนี้ การบริหารงานบุคลากร ผู้บริหารควรใช้ระบบคุณธรรม (Merit System) ในการบริหาร เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารอย่างชัดเจน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความรู้สึก และมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Spirit Participation) บุคลากรจะมีขวัญและกำลังใจ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1.3.3 งานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนของนักเรียนในห้องเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งยังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่มุ่งให้นักเรียน “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” การจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องให้นักเรียนเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป วิธีการเรียนที่จะเกิดผลดีแก่ตัวผู้เรียนนั้น ได้แก่ การเรียน โดยการกระทำ

อย่างไรก็ตาม งานกิจการนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจะดำเนินไปได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานด้านนี้เป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ จึงควรสนับสนุนและส่งเสริมงานกิจการนักเรียนโดยร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายจัดทำเป็นแผนงานและโครงการงานกิจการนักเรียนในแต่ละปีการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานของหน่วยงานระดับสูงที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เช่น นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลหรือแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) รวมถึงระเบียบกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีความเกี่ยวข้องด้วย เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 เป็นต้น

อนึ่ง แม้ว่างานกิจการนักเรียนจะเป็นงานที่ช่วยสนับสนุนงานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูทุกคนก็ควรให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่างานวิชาการเพราะนักเรียนก็คือ ตัวชีวิตที่บ่งบอกให้ทราบว่า งานวิชาการได้พัฒนาไปอย่างไรบ้างและนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

ดังนั้น การที่ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนถึงครู อาจารย์ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจในขอบข่ายการบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นอย่างดีแล้ว ก็จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ด้วยตระหนักในความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536 : 31) จึงได้กำหนดขอบข่ายงานกิจการนักเรียนไว้ 4 ประการ คือ

1) งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ประถมศึกษา พ.ศ. 2533 และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ได้แก่ การรับเด็กเข้าเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การยกเว้นเด็กเข้าเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับนักเรียน

ขาดเรียน การย้ายนักเรียน งานทะเบียนนักเรียน งานเกี่ยวกับข้อมูลของงานกิจการนักเรียน งานเกี่ยวกับหลักฐานแสดงผลการเรียนให้แก่นักเรียน

2) งานที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน ได้แก่ งานบริการสุขภาพอนามัย งานอาหารกลางวัน งานบริการแนะแนว

3) งานที่โรงเรียนต้องส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน (ตามนโยบายและแผน สนับสนุนการสอน)

งานต่าง ๆ ต่อไปนี้เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนต้องจัดขึ้น ซึ่งมุ่งประโยชน์ที่จะเกิดที่ตัวนักเรียนเสมอ คือ

1. กิจกรรมลูกเสือ / ยุวกาชาด / เนตรนารี/ผู้นำเพื่อประโยชน์
2. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
3. กิจกรรมสหกรณ์
4. กิจกรรมสร้างวินัย
5. กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม
6. กิจกรรมกีฬา-กรีฑา
7. กิจกรรมทัศนศึกษา
8. กิจกรรมอยู่ค่ายพักแรม
9. กิจกรรมชุมนุมวิชาการ/กลุ่มสนใจ
10. กิจกรรมวันสำคัญ
11. กิจกรรมหน้าเสาธง
12. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน
13. กิจกรรมแสดงผลการผลงานนักเรียน
14. กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม
15. กิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

4) งานที่โรงเรียนต้องสร้างขึ้น เช่น งานกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่น

1.3.4 งานธุรการและการเงิน

งานธุรการ การเงินและพัสดุที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปฏิบัติโดยยึดกฎหมายระเบียบข้อบังคับ เกณฑ์

เงื่อนไขตามหนังสือสั่งการ จึงเป็นลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีความจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ และรู้ขอบข่ายของงาน ภารกิจที่สำคัญ ในฐานะผู้บริหาร คือ การตรวจสอบการปฏิบัติงาน การควบคุม กำกับติดตาม ตามกำหนดเวลา จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) การบริหารงานธุรการ

1. งานสารบรรณ เป็นงานที่เกี่ยวกับเอกสารหรือหนังสือราชการเริ่มตั้งแต่ การจัดทำ การรับ การส่ง การเก็บรักษา การพิมพ์ จนถึงการทำลาย
2. งานทะเบียนและรายงาน เป็นงานที่เกี่ยวกับการบันทึกหลักฐาน ข้อมูล สถิติของโรงเรียน รวมถึงการรายงานข้อมูล
3. งานรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ราชการเป็นงานที่เกี่ยวกับวิธีการ และการดำเนินการในด้านความปลอดภัยของสถานที่ราชการ เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ให้ พ้นจากอุบัติเหตุและเหตุอื่น ๆ
4. งานประชาสัมพันธ์ เป็นงานที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่าง บุคลากรภายในโรงเรียนและชุมชน

2) การบริหารงานการเงินและการบัญชี ถือเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหาร สถานศึกษา เพราะเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารกิจกรรมของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงานการเงิน ได้ราบรื่น สิ่งที่จะมองข้ามไม่ได้ คือ การดูแล กำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ

3) การบริหารงานการพัสดุ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสนใจ กำหนดแผนนโยบายการดำเนินงานด้านเจ้าหน้าที่เอกสารให้เอื้ออำนวยต่อการกระจายพัสดุให้ เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนดูแลจัดหาและบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขอบข่าย ดังนี้

1. การซื้อการจ้าง
 2. การควบคุมพัสดุ
 3. การตรวจสอบพัสดุ
 4. การจำหน่ายพัสดุ
 5. การดำเนินการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ
- 4) แนวทางดำเนินการพัสดุของผู้บริหารสถานศึกษา
1. กำหนดแผนงานบริหารพัสดุ
 2. แต่งตั้งบุคลากร

3. จัดหาเอกสารประกอบระเบียบพัสดุ
4. กำหนดระบบให้เกิดความคล่องตัว
5. การควบคุมกำกับติดตาม
6. กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน
7. มีการประเมินการบริหารพัสดุ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การบริหารงานธุรการและการเงิน งานด้านนี้เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรจะให้ความสนใจงานทางด้านนี้ ซึ่งได้แก่ การทำงานประมาณ การใช้จ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลัง งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ และงานพัสดุครุภัณฑ์

1.3.5 งานอาคารสถานที่

งานอาคารสถานที่แบ่งออกได้เป็น 5 งาน ดังนี้

1. งานการจัดอาคารสถานที่
2. งานการใช้อาคารสถานที่
3. งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่
4. งานควบคุมดูแลอาคารสถานที่
5. งานการประเมินผล การใช้อาคารสถานที่

กล่าวโดยสรุปแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการบริการนักเรียนจำเป็นต้องใช้สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารควรจะสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนงานอาคารสถานที่ การพัฒนาและบำรุงรักษาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อช่วยในการเรียนการสอน

1.3.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ภายในสังคมหนึ่ง ๆ นั้น ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ อีกหลายระบบ เช่น ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองและการปกครอง ฯลฯ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ในสังคมแต่ละสังคมประกอบด้วยสถาบันทางสังคมหลาย ๆ สถาบัน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา เป็นต้น สถาบันแต่ละสถาบันดังกล่าวจะมีองค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของแต่ละสถาบันอย่างชัดเจน แต่ละสถาบันจะมีบทบาทและหน้าที่แน่นอน ทั้งหน้าที่ต่อสมาชิกในสถาบันเอง และบทบาทหน้าที่ต่อสถาบันอื่น ๆ และหน้าที่ต่อสังคมอีกด้วย

การศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม เพราะการศึกษาเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของสังคม การศึกษาและสังคมจึงเป็นสิ่งควบคู่กันและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ เพราะโรงเรียนเป็นระบบย่อยของการศึกษา ชุมชนเป็นระบบย่อยของสังคม ระบบย่อยต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีความสัมพันธ์ มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2526 : 4-5)

โรงเรียนเป็นหน่วยในสังคมที่ทำหน้าที่แรก และหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างมีระเบียบแก่สมาชิกของสังคม โรงเรียนจึงเป็นสถาบันเฉพาะในสังคมที่ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการให้การศึกษา แต่โรงเรียนก็ยังอยู่ในสังคม ยังต้องพึ่งพากับสังคมตลอดเวลา โรงเรียนจึงต้องทำหน้าที่อื่นๆ เสริมหรือเพิ่มเติมไปด้วย ซึ่งได้แก่ หน้าที่ในการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ด้วยการอบรมให้รู้จักเลี้ยงดูและรักษาตนเองและสังคม อบรมให้รู้จักและรักษาความเชื่อ ประเพณีไว้ รวมทั้งในบางแห่ง บางสังคมโรงเรียนสอนการป้องกันประเทศด้วย โรงเรียนจึงทำหน้าที่ของหน่วยสังคมอื่นๆ เสริมเข้าไปด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนก็คือหน่วยของสังคมที่ทำหน้าที่แรกและหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างเป็นระบบแก่สมาชิกของสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่รองและหน้าที่เสริมในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมอื่น ๆ พร้อมกัน ในขณะที่โรงเรียนมีหน้าที่เฉพาะในการศึกษาอบรมแก่สมาชิกของสังคมดังกล่าวแล้วโรงเรียนก็ยังมีบทบาทต่อชุมชนและสังคมในวงกว้างอีกด้วย บทบาทที่โรงเรียนมีต่อสังคมนั้นอาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ บทบาทในเชิงอนุรักษ์นิยมของโรงเรียนในอันที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนและโรงเรียนให้ก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

พิสิฐ พิษณานนท์ (2530 : 23) ได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ให้ความรู้ อบรมความประพฤติต่าง ๆ ต่อจากสถาบันทางครอบครัว และสถาบันทางศาสนา ทั้งนี้เพราะความรู้ที่ทางวัดได้ให้แก่กุลบุตรกุลธิดานั้น ยังไม่พอต่อการดำรงชีวิตของประชาชน อีกประการหนึ่งคือ จำนวนประชาชนมีมากขึ้น จนกระทั่งสถาบันทางศาสนามีไม่เพียงพอ นอกจากนี้พระสงฆ์ก็มีกิจวัตรที่จะต้องปฏิบัติทางพระศาสนาอีกมากจึงไม่มีเวลาที่จะสอนได้อย่างเต็มที่นัก ดังนั้นรัชกาลที่ 5 จึงได้สร้างโรงเรียนแห่งแรกขึ้นเพื่อรับภาระหน้าที่นี้แทนวัดต่อไป สถานศึกษามีอิทธิพลต่อสถาบันครอบครัวในด้านการให้ความรู้ทั่วไป ความรู้ทางวิชาชีพ เป็นสถานที่เผยแพร่วัฒนธรรม และอบรมความประพฤติแต่ในขณะเดียวกัน

ความรู้ที่ทางสถานศึกษาจะให้แก่ผู้เล่าเรียนจะต้องดูความต้องการ ค่านิยมขนบธรรมเนียม ประเพณีในท้องถิ่นนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างทั้ง 2 สถาบัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าทั้ง 2 สถาบันมีอิทธิพลต่อกันอยู่เสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 135) ได้ระบุถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า โดยหลักการทั่ว ๆ ไปนั้น โรงเรียนเป็นสถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในด้านการอบรมสั่งสอนเยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น ผู้มีหน้าที่กำหนดเป้าหมายของการศึกษาอบรมในโรงเรียนก็คือ ความต้องการของสังคมนั้น ๆ

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นไปอย่างใกล้ชิด ไม่สามารถที่จะแบ่งแยกกันออกได้ เพราะภารกิจในการอบรมสั่งสอนเยาวชนนั้น ทั้งชุมชนและโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และถ้าโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนก็จะช่วยให้การเรียนการสอน และภารกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปสู่เป้าหมายได้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยโรงเรียนเป็นแหล่งให้ความรู้หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน สุนทร จันทศรี (2530 : 135) ก็ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่สำคัญอันหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปต้องเกี่ยวข้องกับทั้งพหุชุมชนอยู่เป็นอันมาก คือ

1. นักเรียนประถมศึกษายังอยู่ในวัยเด็ก ช่วยตัวเองได้น้อยมากผู้ปกครองจึงมีความห่วงใย จึงมักมาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น พบปะพูดคุยกับครูประจำชั้น หรือครูใหญ่ มาเยี่ยมเยียนโรงเรียนอยู่เสมอ บริจาคสิ่งของเงินทองช่วยเหลือโรงเรียน เป็นต้น

2. โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนมาก ย่อมได้รับงบประมาณน้อยมาก จึงต้องพึ่งพาตนเองโดยขอความช่วยเหลือจากชุมชน

สมมาตร คำวังนัง (2539 : 66-67) ได้กล่าวสนับสนุนว่า “งานความสัมพันธ์ในโรงเรียนกับชุมชนเป็นภารกิจด้านหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติในหลักการบริหารงานโรงเรียนนั้น งานทุกอย่างล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น การให้ความสนใจ และบริหารงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ผลที่เกิดจากงานดังกล่าวย่อมเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน”

จากความคิดเห็นของนักวิชาการศึกษาหลายท่านดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนและชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กัน ในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนให้เจริญทั้งทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาและด้านอื่นๆ นอกจาก ครู นักเรียน นักการภารโรง เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญมากในปัจจุบันที่จะมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี นั่นก็คือ คณะกรรมการศึกษา (เดิม) หรือที่เรียกว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เพราะกลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเลือกสรรมาในฐานะตัวแทนจากชุมชน ฉะนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทในลักษณะที่จะช่วยกันชักนำให้โรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนและในขณะเดียวกันก็จะชักนำให้บุคคลในชุมชน รวมทั้งองค์กรต่างๆ ได้มีส่วนให้ความช่วยเหลือ โรงเรียนทั้งในด้านการบริการกำลังทรัพยากรอำนวยความสะดวกในการทำงาน การจัดหาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของชุมชน อันจะเป็นการช่วยให้การดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียนบรรลุผลตามความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 118-120) ได้สรุปความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2454 กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้จัดการศึกษาเบื้องต้นให้ทวยราษฎร์ทุกคนได้เล่าเรียนทั่วราชอาณาจักรร่วมกับกระทรวงนครบาล ตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาขึ้นเรียกชื่อว่า “กรรมการตำบล” ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบล 1 คน อธิการวัดใดวัดหนึ่งในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบลอีก 1 คน เป็นเจ้าหน้าที่ในการจัดการศึกษา มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลชักนำเด็กเข้าโรงเรียน หาครูสอน หาเงินเลี้ยงโรงเรียนและบำรุงโรงเรียนที่ได้ตั้งขึ้นแล้ว

ต่อมารัชกาลที่ 6 ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และประกาศใช้ เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกของไทย ที่บังคับให้เด็กไทยต้องเข้าเรียนชั้นประถม ตั้งแต่อายุ 7 ปีเต็มหรืออย่างช้าปีที่ 8 จนอายุได้ 14 ปีเต็ม

ต่อมาได้มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 และประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 แทน ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับกรรมการศึกษาได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยโรงเรียนประชาบาล ส่วนที่ 3 การควบคุมโรงเรียนประชาบาล

มาตรา 38 เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการศึกษา ข้าราชการประจำจังหวัดมีอำนาจตั้งและถอนกรรมการศึกษาได้ ตามความเห็นสมควร

มาตรา 39 กรรมการศึกษามีหน้าที่ ดังนี้

1. รับปรึกษาหารือในการจัดและดำเนินการศึกษา
2. ตรวจสอบดูแลงบประมาณ บัญชีเงิน และสอดคล้องความเป็นไปของโรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนจัดตั้ง
3. ช่วยเหลือนายอำเภอในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอจัดตั้ง

ต่อมาวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2523 โรงเรียนประชาบาลโอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นโยบายในด้านการจัดให้มีคณะกรรมการศึกษาได้ดำเนินต่อมาโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบ ว่าด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2525 ซึ่งออกเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2525

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2539 กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการปฏิรูปการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดนโยบายในด้านการจัดให้มีคณะกรรมการโรงเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 ซึ่งออกเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2539

และเมื่อปี พ.ศ. 2543 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 9-11) ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน และเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรกที่กำหนดให้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานเพื่อชุมชน

และโรงเรียน รวมทั้งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และจะมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้ได้อย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ.2545

จากความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสรุปได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินับเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากที่สุดนับแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาล หรือการศึกษาของประชาชนก็มีคณะกรรมการตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน พ.ศ. 2525 ก็มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการจัดการศึกษา ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 ก็มีคณะกรรมการโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา และปัจจุบันเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 ซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น การจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงนับวันแต่จะมากและเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ

2.2 การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของคณะกรรมการ

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2529 : 170) กล่าวว่าคณะกรรมการ หมายถึง “คณะบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์กรหนึ่งองค์กรใด คณะบุคคลดังกล่าวนี้ อาจเป็นบุคคลภายในองค์กรนั้น ๆ เองหรือร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ที่มาจากองค์กรต่าง ๆ กัน เพื่อทำหน้าที่ด้วยการประชุมพิจารณาปรึกษาหารือปัญหาเฉพาะเรื่องทีคณะกรรมการชุดนั้นได้รับมอบหมายแล้ว รวบรวมข้อวินิจฉัย หรือข้อเสนอแนะต่อองค์กรนั้น ๆ”

คำว่า “คณะกรรมการ” เดิม แยม์เสมอ (2524 : 115) สรุปไว้ว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณาค้นคว้า หาคำวินิจฉัยหรือข้อตกลงร่วมกัน แต่โดยทั่ว ๆ ไป คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ สมชาย นพรัตน์ (2521 : 77-79) ที่ให้ความเห็น

เกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่มหรือทีมไว้ว่า การทำงานเป็นกลุ่มหรือทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เข้ามาาร่วมกันแต่ละคน จะต้องรับรู้หรือเข้าใจในวัตถุประสงค์ ตลอดจนแบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ ข้อตกลงต่าง ๆ ของกลุ่มในการปฏิบัติงานร่วมกัน

สายหยุด จำปาทอง (2528 : 27) กล่าวว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเป็นการประสานงานของหลายฝ่ายมีเป้าหมายที่จะให้บุคคลหลายฝ่ายได้มีบทบาทเรื่องนโยบาย การวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน การสั่งการต่าง ๆ จะเกิดขึ้นภายหลัง จากคณะกรรมการให้ความเห็นชอบแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2526 : 3) ที่ว่าการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ถ้าผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันตัดสินใจหลาย ๆ คนเป็นทีมดีกว่าให้หัวหน้าองค์การตัดสินใจลำพังคนเดียว ทั้งนี้เพราะการเปิดโอกาสให้หลายคนมีส่วนร่วมให้ข้อเท็จจริงจะได้ข้อมูลมากขึ้นช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้นอีกด้วย

อุทัย หิรัญโต (2520 : 186) ให้ทัศนะถึงความหมายของคณะกรรมการในทางรัฐประศาสนศาสตร์ว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลคณะหนึ่งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่พิจารณา ค้นหาคำวินิจฉัยร่วมกัน หรือข้อตกลงร่วมกัน มังกร ชัยชนะดารา (2520 : 162) ให้ความหมายว่าคณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งจากประธานหรือที่ประชุมเพื่อพิจารณาคำเนิงานที่ได้รับมอบหมาย

การบริหารงานระบบคณะกรรมการกำลังได้รับความนิยมมากในประเทศไทย ดังที่ ชิต นิลพานิช และโสภณ ปภากจน์ (2520 : 273) กล่าวว่า ทั้งนักวิชาการและนักปฏิบัติต่างยอมรับว่า การสร้างทีมงานมีความจำเป็นต่อการพัฒนาองค์การให้ดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนและวิทยาการใหม่ๆ ทำให้มนุษย์มีความต้องการและจำเป็นต้องให้ความร่วมมือร่วมกันทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้เกษม ศิริสัมพันธ์ (2526 : 22) ได้ให้ทัศนะว่า ระบบคณะกรรมการเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง เป็นการรวมพลัง เป็นการสร้างความสามัคคีสร้างแนวทางที่แน่นอน และเป็นการปิดช่องว่างที่จะเกิดขึ้น

วีระ เจริญพร (2532 : 16) ได้กล่าวว่า การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ คือ การบริหารงานโดยกลุ่มบุคคลที่ได้รับการคัดเลือก หรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติงาน ตามที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกทุกคนได้ช่วยเหลือกัน และปรับปรุงวิธีทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 320) กล่าวว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มของคน ที่เข้ามาร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์กร กลุ่มของคณะกรรมการนี้อาจจะรวมกันขึ้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการก็ได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้น คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมักจะมีการตั้งอย่างเป็นทางการ เพื่อรวมเอาคนจากฝ่ายต่าง ๆ มาช่วยพิจารณา และแก้ไขปัญหาทั่วไปในองค์กร

กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ (2525 : 66-67) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การทำงานในระบบคณะกรรมการประสบความสำเร็จ มี 3 ประการ ดังนี้

1. ความตั้งใจจริงของผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการที่จะใช้กรรมการเพื่อช่วยในการบริหารงาน หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง
2. ลักษณะของปัญหาที่มอบหมายให้ศึกษาและเสนอแนะ จะต้องมีความสำคัญ ชัดเจน จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน และเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้จริงในทางปฏิบัติ
3. คณะกรรมการ ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ที่ให้ประโยชน์แก่การดำเนินงานของคณะกรรมการ มีความรับผิดชอบหน้าที่และเป็นผู้ที่มีเวลาพอที่จะปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการ

กำธร กิตติภูมิชัย (2524 : 61-78) มีความเห็นว่า คณะกรรมการเป็นระบบการทำงานแบบหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารในปัจจุบัน เหตุด้วยการบริหารงานจะต้องใช้ความรู้ความสามารถ และเทคโนโลยีมากขึ้น การทำงานโดยใช้บุคลากรหลายคนหลายฝ่ายร่วมกันพิจารณา ย่อมจะทำให้ได้ผลงานที่ดี เป็นหลักการที่ดีอันหนึ่งแต่ถ้าหากจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาง่ายเกินไป เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจได้ ย่อมจะทำให้บทบาทของคณะกรรมการด้อยคุณค่าลงไป และได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีของการใช้คณะกรรมการไว้ ดังนี้

1. คณะกรรมการจะเป็นเครื่องมือที่ดีในการประสานงาน เพราะคณะกรรมการ จะประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หรือบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่จะดำเนินการหรือตัดสินใจทำให้การพิจารณา วินิจฉัยได้ผลดี มากกว่าบุคคลเพียงคนเดียว
2. คณะกรรมการ เป็นเครื่องมือที่จะเป็นหลักประกันในความยุติธรรม เพราะในการพิจารณาแก้ปัญหาใดจะต้องมีการอภิปรายให้เหตุผลและลงมติ
3. เป็นการร่วมมือกันวินิจฉัยด้วยความรอบรู้ ซึ่งจะทำได้ข้อสรุปตรงตามจุดมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพ

4. เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ของผู้บังคับบัญชา เพราะคณะกรรมการ จะต้องวินิจฉัยและกลั่นกรองอย่างดี และมีเหตุผลมากที่สุด ทำให้การตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาถูกต้องและยุติธรรม

5. เป็นการนำความรู้ความสามารถ ของคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะ คนที่มีความรู้ ความสามารถเป็นจำนวนมาก ไม่มีโอกาสจะแสดงออก ถ้าหากได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก

นาฏเจลิยว สุมาวงศ์ และคนอื่น ๆ (2527 : 64) ได้แสดงทัศนะว่า ในการทำงาน เป็นหมู่คณะ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลาย ๆ คน มักจะมีความขัดแย้งกัน เป็นหลายฝ่ายเสมอ ยิ่งสมาชิกแต่ละคนมีวินัยถึงชาติกำเนิด ถิ่นฐาน ฐานะ และสถาบันการศึกษาด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะทำให้แบ่งแยกกันมากขึ้นการถกเถียงคัดค้านใดๆ ควรยึดเหตุผล และปรัชญาร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินงานให้เข้ากันได้ นั้นต้องมีความเข้าใจกันดีและรู้จักยินยอมสมัครสมานซึ่งกันและกัน ไม่นำความริษยาส่วนตัว ความสงสัยระแวงใจ หรือความเห็นแก่พรคนพวกรมาเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกัน ในขณะที่ เมืองทอง เขมณี (2522 : 197) มีความเห็นเกี่ยวกับการทำงาน เป็นกลุ่มว่า การประชุม หากใครไม่ว่าง การประชุมไม่มีทางสำเร็จ การประชุมกลุ่ม หากละ ประโยชน์ตน การประชุมยอมให้ผลเพื่อส่วนรวมและยังได้สนองหลักการ “8 ป” ในการพัฒนา การทำงานเป็นกลุ่มดังนี้

1. เป้าหมายจะต้องมีการกำหนดไว้ให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกคน ในกลุ่ม
2. ประชุม จะต้องมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ หรือทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง
3. ประสาน ประสานจิตใจให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และประสานการทำงานให้สอดคล้องกัน
4. ประธาน หมายถึง ผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งอาจผลัดกันเป็นแล้ว แต่สถานการณ์ โดยทุกคนมีความรู้ ความสามารถ และมีคุณภาพ
6. ปัญญา ประกอบด้วย สมาชิกที่มีปัญญา และใช้ปัญญาอย่างเต็มที่ รวมทั้งแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
7. ปัญหา สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องร่วมกันเผชิญปัญหาและร่วมมือกันหาทางแก้ไข

8. ประเมิน จะต้องประเมินหลายด้าน เช่น ประเมินการปฏิบัติงาน หรือหาข้อบกพร่องและนำไปแก้ไข

9. ปรับปรุง ต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการทำงานอยู่เสมอ เพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

เชิดศักดิ์ ชุศรี (2524 : 21) กล่าวไว้ว่า ในการทำงานระบบคณะกรรมการหรือกลุ่มที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สมาชิกในกลุ่มควรมีลักษณะดังนี้

1. ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานอย่างชัดเจน
 2. สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการวางแผนงานของกลุ่ม
 3. การทำงานของกลุ่มต้องยึดหลักประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
 4. สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคี
 5. มีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ในการปรับปรุงงานนั้น จะต้องมาจากความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
 6. ประธานกลุ่มใช้แบบผู้นำที่เหมาะสม และมีความจริงใจต่อกลุ่ม
 7. สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ให้สมาชิกได้กล้าแสดงความคิดเห็น
- สร้างสรรค์และกระตือรือร้นที่จะทำงานอย่างเต็มความสามารถ

8. สมาชิกต้องถือประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าการดำเนินงานโดยองค์คณะบุคคล จะบังเกิดผลดีได้นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด ได้แก่ สมาชิกทุกคนในคณะกรรมการต้องมีความรู้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มที่ เคารพนับถือ และมีความจริงใจต่อกันในการบริหารงานจะต้องตั้งอยู่บนฐานแห่งความเป็นประชาธิปไตย ถูกต้องและยุติธรรม ตลอดจนต้องยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ในทางตรงข้ามหากสมาชิกดังกล่าวขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดความจริงใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง มากกว่าส่วนรวมแล้ว การทำงานในรูปแบบขององค์คณะบุคคลก็จะประสบความล้มเหลวได้

2.2.2 ลักษณะสำคัญของคณะกรรมการ

ประธาน คณะทศศึกษากร (2529 : 170-175) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ ๆ ของคณะกรรมการมีดังนี้

- 1) คณะกรรมการจะต้องมีการแต่งตั้ง ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบในการแต่งตั้งนั้นจะเป็นกรณีที่แต่งตั้งโดยตรงก็ได้ หรือจะเป็นกรณีให้มีการคัดเลือกหรือเลือกสรรก่อนก็ตาม เช่น คณะกรรมการต่าง ๆ ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสภากรุงเทพมหานครเมื่อมีการเสนอชื่อหรือลงมติเลือกคณะบุคคลเป็นกรรมการแล้วก็จะต้องมีการแต่งตั้งอีกชั้นหนึ่งจึงจะมีผลสมบูรณ์
- 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการจะต้องมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้ทราบแน่ชัดอันเป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบว่าคณะกรรมการชุดนั้น ๆ มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบอะไร อย่างไร
- 3) ในการแต่งตั้งคณะกรรมการนั้น นอกจากจะระบุอำนาจขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว บางคณะกรรมการยังอาจจะมีการกำหนดช่วงระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการไว้ด้วย เช่น ระบุให้คณะกรรมการชุดนี้ปฏิบัติหน้าที่ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาเท่านั้นเท่านี้ แต่ก็มิได้เป็นไปทุก ๆ คณะกรรมการ เพราะกำหนดระยะเวลาของคณะกรรมการนั้นอาจเป็นไปแต่ละสภาพของคณะกรรมการ เช่น เป็นไปตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าให้ดำรงตำแหน่ง 2 ปี หรือ 1 ปี และหรือคณะกรรมการที่เป็นไปในลักษณะของคณะกรรมการเฉพาะกิจ เมื่อคณะกรรมการดำเนินการดำเนินงานเสร็จเรียบร้อยก็ถือว่าคณะกรรมการนั้น ๆ สิ้นสภาพไป
- 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการถ้าในกรณีเป็นการแต่งตั้งจากบุคคลในองค์กรทั้งสองรายการต่าง ๆ เพื่อให้มาทำหน้าที่วินิจฉัยร่วมกันแล้วไม่ควรตั้งบุคคลต่างระดับกัน จนเกินไปนัก เพราะการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการโดยการอภิปราย การพูดนั้นจะได้ไม่มีอุปสรรคในเรื่องของความเกรงใจ ซึ่งฐานะความเป็นข้าราชการในระบบสังคมไทย การเกรงใจการให้ความเคารพยังจะเป็นความสำคัญอยู่ ดังนั้นถ้าหากคณะกรรมการต่างระดับกันมากก็จะทำให้การแสดงความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการมีข้อจำกัดได้
- 5) การแต่งตั้งคณะกรรมการควรจะได้คำนึงถึงประโยชน์อย่างแท้จริงของคณะกรรมการกล่าวคือ การแต่งตั้งควรจะได้พิจารณาแต่งตั้งเฉพาะบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ที่คณะกรรมการนั้นต้องการ โดยต้องการให้พูด ให้แสดงความคิดเห็น

เพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการมิใช่เป็นการแต่งตั้งด้วยเหตุผลอื่นแต่แล้วบุคคลนั้นก็ไม่นัด หรือไม่รู้เรื่องที่คณะกรรมการนั้น ๆ จะต้องทำงานร่วมกันการทำงานในคณะกรรมการของ บุคคลนั้นก็คงจะไม่มีส่วนร่วมได้ดีเท่าที่ควร

6) การแต่งตั้งคณะกรรมการนั้นโดยข้อเท็จจริงก็เพื่อให้คณะกรรมการได้ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการ ดังนั้นการแต่งตั้งคณะกรรมการที่นอกจากจะมีความรู้มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ดีพอแล้วสิ่งที่ต้องการอีกอย่างหนึ่งคือบุคคลผู้นั้นควรมีเวลาพอ ทั้งสละเวลาให้ได้ในการมาร่วมประชุม มิใช่ตั้งขึ้นเฉย ๆ ไม่ได้มาร่วมประชุมเลย เพราะแต่งตั้งบุคคลที่มีภารกิจมาก หรือมีหน้าที่มาก จนไม่สามารถแบ่งเวลา มาประชุมได้อย่างนั้นก็อาจทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประสบกับปัญหาได้ เช่น นอกจากจะไม่ได้มีส่วนร่วมให้ความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการแล้วยังอาจทำให้องค์ประกอบของที่ประชุมเกิดปัญหาขึ้นได้อีกด้วย เช่น สภาพขององค์ประกอบบางคณะกรรมการ เกิดปัญหาไม่ครบองค์ประชุมอยู่เสมอ ๆ เพราะกรรมการมาไม่ครบองค์ประชุม

7) โดยสภาพของคณะกรรมการนั้น งานสำคัญหรือลักษณะของการทำงาน ของคณะกรรมการก็คือการประชุมดังนั้นคณะกรรมการต้องมีการประชุมในการประชุม ต้องมีการพูด มีการอภิปรายและถ้าคณะกรรมการไม่ค่อยอยากจะทำพูด ไม่ใคร่อยากจะทำอภิปราย ก็ เป็นอุปสรรคอยู่มากในการทำงานของคณะกรรมการ และไม่เพียงแต่เท่านั้นการทำงานของ คณะกรรมการที่จะต้องเป็นการทำงานด้วยการประชุมนี้เอง การใช้ระเบียบหรือโดยมีข้อบังคับ การประชุมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคณะกรรมการ นับตั้งแต่เกณฑ์ในเรื่ององค์ประชุม การออกเสียงการวินิจฉัยชี้ขาด ดังนั้นจึงถือได้ว่าการทำงานของคณะกรรมการจะต้องอาศัย ระเบียบ อาศัยกฎหมาย เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ในการทำงานของคณะกรรมการ

8) ด้วยการทำงานของคณะกรรมการที่จะต้องมีการควบคุมและ เพื่อที่จะดำเนินการประชุมให้สัมฤทธิ์ผลดีมีประสิทธิภาพ บุคคลที่มีความสำคัญในคณะกรรมการ ก็คือ ประธานคณะกรรมการซึ่งประธานคณะกรรมการนี้อาจจะแต่งตั้งพร้อม ๆ กับการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยระบุว่าใครเป็นประธานกรรมการ ใครเป็นรองประธานกรรมการ ใครเป็นเลขานุการคณะกรรมการ ใครเป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ แต่บางคณะกรรมการ เช่นคณะกรรมการสภาซึ่งจะเป็นสภาผู้แทนราษฎร หรือสภากรุงเทพมหานครก็ตามเมื่อแต่งตั้ง คณะกรรมการแล้ว วาระเริ่มแรกในการประชุมก็ต้องมีการเลือกตั้งประธาน รองประธาน และเลขานุการคณะกรรมการตลอดจนผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

9) ดังได้กล่าวแล้วว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้น ก็คือการทำงานที่คณะกรรมการแต่ละคนต้องพูด ต้องอภิปราย ต้องช่วยกันระดมสมอง ความคิด เพื่อให้การทำงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้ในการประชุมแต่ละครั้ง คณะกรรมการควรจะได้มีโอกาสศึกษาเรื่องที่จะต้องประชุม เมื่อถึงวาระการประชุมจะได้พร้อมที่จะพูดหรืออภิปรายได้ แต่ถ้าคณะกรรมการไม่ศึกษาเรื่องหรือไม่มีการเตรียมตัวอย่างใดเลย ก็คงจะทำให้ไม่ได้มีส่วนร่วมในการพูด หรืออภิปรายและในที่สุดก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายหรือการทำงานของคณะกรรมการนั้น ๆ

2.2.3 ผลดีผลเสียของการบริหารในรูปคณะกรรมการ

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2529 : 177-178) กล่าวว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการย่อมก่อให้เกิดผลดี ผลเสียในการบริหาร หรือการทำงาน ได้ซึ่งเป็นข้อที่น่าสังเกตคือ

ผลดีของคณะกรรมการ ที่จัดตั้งขึ้นมาอาจมีผลดีดังนี้

1. เป็นการทำงานที่อาศัยพลังความคิดสติปัญญาของบุคคลต่างๆ ที่มีความรู้ ประสบการณ์มาช่วยกันขบคิด หรือทำงานร่วมกันจะทำให้งานหรือผลที่ได้เป็นงานที่มีคุณภาพ มีคุณค่ามากที่สุด
2. เป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในทำนองหลายความคิดหรือหลายหัวดีกว่าหัวเดียว เป็นการทำงานที่รอบคอบถ่วงถอย วิพากษ์วิจารณ์โดยละเอียด
3. เป็นการทำงานที่มีส่วนในการเสริมสร้างการประสานงาน หรือในการทำงานหรือการบริหาร ระบบคณะกรรมการจะมีส่วนช่วยให้การบริหารหรือการทำงานมีการประสานงานได้ดีที่สุด
4. เป็นหนทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสามัคคี การสร้างความเข้าใจอันดีในการทำงานของส่วนราชการหรือบุคคลต่าง ๆ ในการทำงานเพราะต่างคนที่มีมาร่วมทำงาน ก็คงมีความคุ้นเคยมีความเป็นกันเองได้
5. เป็นหลักประกันถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการทำงานที่อาจมีครหาว่าการตัดสินใจวินิจฉัยอะไรที่กระทำไปโดยคน ๆ เดียวแล้วอาจมีกรณีที่เล่นพรรคเล่นพวก หรือกระทำทุจริตต่าง ๆ แล้วการทำงานของคณะกรรมการก็อาจจะเป็นเครื่องประกันในเรื่องดังกล่าวได้

6. ระบบคณะกรรมการเป็นวิธีการทำงานที่ดี ตามหลักการบริหารงานในระบบอบประชาธิปไตยเพราะทำให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมในการทำงานในการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจได้เป็นประโยชน์ในลักษณะของการบริหารงานโดยการมีส่วนร่วม

7. ระบบคณะกรรมการเป็นหนทางหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการทำงาน ทำให้บุคคลในองค์การมีฐานะหรือบทบาทความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น และเป็นหนทางนำมาซึ่งโอกาสในการแสดงความสามารถในการทำงานตลอดจนเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในการทำงานได้

ผลเสียของคณะกรรมการ

คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเป็นธรรมดาเมื่อมีผลดีแต่ในทางกลับกันผลเสียก็อาจจะมีอยู่บ้าง ดังนี้คือ

1. ในกรณีที่แต่งตั้งบุคคลเดียวกันเป็นกรรมการมากมายหลายคณะอาจทำให้มีผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลนั้นได้ ซึ่งทำให้บุคคลนั้นต้องอุทิศตนให้กับกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ จนไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ประจำ
2. ในการทำงานของคณะกรรมการที่มีการอภิปรายมาก หาข้อยุติได้ยาก อาจใช้เวลาในการประชุมเนิ่นนานจะมีผลเสียขึ้นได้ในลักษณะของการล่าช้า ซึ่งในการบริหารปกติจะต้องหลีกเลี่ยงความล่าช้า แต่การทำงานของคณะกรรมการบางชุดบางคณะกลับสร้างความล่าช้าขึ้นได้ต้องระมัดระวังเหมือนกัน
3. การทำงานของคณะกรรมการอาจเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปิดความรับผิดชอบของบุคคลที่พียงมีหน้าที่ความรับผิดชอบ และโดยปกติบุคคลที่จะต้องทำการตัดสินใจทำให้การทำงานเกิดความรวดเร็ว หรือเป็นวิสัยของการทำงานที่มีความรับผิดชอบที่เป็นความต้องการในการบริหารแต่ระบบคณะกรรมการก็ดูเหมือนจะเป็นเครื่องมือในการปิดความรับผิดชอบได้
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการนั้นต้องระมัดระวังอยู่มากที่อาจจะมีการทำงานของคณะกรรมการที่ซ้อนและซ้ำกันกับคณะกรรมการต่างๆ ที่ตั้งขึ้นอยู่แล้ว หรือนัยหนึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวง ทบวง กรม องค์กรหนึ่ง องค์กรใดทำอยู่แล้วในเรื่องนี้ จะเกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน การทำงานที่สับสนหาข้อยุติได้ยากเป็นการทำงานที่เปลืองคนเปลืองเงินและเวลาโดยไม่จำเป็น

5. ระบบคณะกรรมการเมื่อมีผลดี ผลเสียก็มียู่ดั่งได้กล่าวไว้ในบางครั้งที่บุคคลได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการก็มีความกระตือรือร้น เป็นเกียรติ เป็นความดี ความชอบ แต่บุคคลที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งก็อาจมีความริษยากันขึ้นได้ ในเรื่องของประโยชน์ อาจทำให้เกิดการแก่งแย่งชิงดี หรืออาจมีผลกระทบต่อความสามัคคีได้

2.3 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 119-125) ได้กล่าวถึง ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ไว้ดังนี้

การสรรหาและการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยโรงเรียนละ 7 คนแต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วยบุคคล 6 องค์ประกอบ คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ซึ่งใน 5 องค์ประกอบนี้มีได้ไม่เกินสองคน และผู้ทรงคุณวุฒิ มีได้ไม่เกินสี่คน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง โดยให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา ดังกล่าว โดยคำนึงถึงสัดส่วนของสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด ซึ่งให้บุคคลในแต่ละองค์ประกอบคัดเลือกกันเองแล้วให้นำรายชื่อเสนอแต่งตั้งจาก ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาหนึ่งระดับเป็นผู้แต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ออกตามวาระ ดาย ลาออก เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ พ้นจากตำแหน่งในสายครูผู้สอนและผู้บริหาร พ้นจากการเป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนนั้น พ้นจากการเป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการสองในสามมีมติให้ออก และขาดคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้สนใจการพัฒนาการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

4. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

โดยให้มีการประชุมกันอย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง โดยให้ผู้บริหารรายงานการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งระดับ ภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่มีการประชุม

2.4 แนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543

ในส่วนนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 13-16) ได้กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการให้ได้ว่าซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

2.4.1 ขั้นตอนและวิธีการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาโดยทั่วไป (ระเบียบข้อ 6 และข้อ 7)

1) ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาชุดปัจจุบันเพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของกรรมการในแต่ละองค์ประกอบว่าจะมีจำนวนเท่าใดรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้นเท่าใด ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน

การกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการนั้นให้คำนึงถึงกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกรรมการทั้งหมดนั้นในกรณีที่ได้พยายามดำเนินการสรรหาตามกระบวนการในข้อ 7 แห่งระเบียบฯ แล้วไม่สามารถสรรหาได้ตามจำนวน และสัดส่วนข้างต้น ก็ให้ปรับยืดหยุ่นจำนวนกรรมการที่เป็นสตรีได้แต่ทั้งนี้ต้องรายงานเหตุผลให้ผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไปทราบในช่วงการเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

2) ประกาศรับสมัครกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้แทนของผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า ซึ่งควรมีระยะเวลารับสมัครไม่น้อยกว่า 15 วัน ก่อนถึงวันดำเนินการคัดเลือก โดยจัดส่งประกาศไปยังกลุ่มบุคคลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

3) ดำเนินการคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้แทนศิษย์เก่า ดังนี้

3.1) กรณีที่มีจำนวนผู้สมัครมากกว่าจำนวนกรรมการสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบใดให้ผู้สมัครในองค์ประกอบนั้นคัดเลือกกันเองโดยวิธีการใดวิธีหนึ่ง เช่น การลงคะแนนเสียง การประชุมตกลง เป็นต้น เพื่อให้ได้กรรมการสถานศึกษาเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบนั้น ๆ

3.2) กรณีที่มีจำนวนผู้สมัครเท่ากับจำนวนกรรมการสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบใดก็ให้ถือว่าผู้สมัครในองค์ประกอบนั้นเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการสถานศึกษา

3.3) กรณีที่มีจำนวนผู้สมัครน้อยกว่าจำนวนกรรมการสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบใดก็ให้ถือว่าผู้สมัครเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบนั้น และให้กรรมการสถานศึกษาชุดปัจจุบันเสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้แทนของ องค์ประกอบนั้น จำนวน 2 เท่า ของจำนวนกรรมการสถานศึกษาที่ยังไม่ครบตามจำนวนทั้งหมดขององค์ประกอบนั้น แล้วให้บุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองโดยวิธีการใดวิธีวิธีหนึ่ง เช่น การลงคะแนนเสียง ประชุมตกลง เป็นต้น เพื่อให้ได้กรรมการสถานศึกษาเท่ากับจำนวนที่ยังไม่ครบในองค์ประกอบนั้น ๆ

3.4) กรณีที่ไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบใดขององค์ประกอบหนึ่ง ให้กรรมการสถานศึกษาชุดปัจจุบันเสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้แทนขององค์ประกอบนั้น จำนวน 2 เท่า ของจำนวนกรรมการสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบนั้น แล้วให้บุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองโดยวิธีการใดวิธีวิธีหนึ่ง เช่น การลงคะแนนเสียง การประชุมตกลง เป็นต้น เพื่อให้ได้กรรมการสถานศึกษาเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในองค์ประกอบนั้น ๆ

4) ดำเนินการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษาในแก่องค์ประกอบประชุมร่วมกันเพื่อเสนอรายชื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 เท่าของจำนวนกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วให้ผู้บริหารสถานศึกษาและกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกใน 5 องค์ประกอบร่วมกันคัดเลือกโดยวิธีการใดวิธีวิธีหนึ่ง เช่น การลงคะแนนเสียง การประชุมตกลง เป็นต้น เพื่อให้ได้กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้

5) เสนอรายชื่อกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกต่อหัวหน้าการประชุมศึกษาอำเภอหรือหัวหน้าการประชุมศึกษากิ่งอำเภอหรือผู้อำนวยการประชุมศึกษากรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีเพื่อลงนามแต่งตั้งเป็นกรรมการสถานศึกษาต่อไป พร้อมทั้งรายงานเหตุผลความจำเป็นและข้อจำกัดในการดำเนินการใด ๆ ที่ไม่เป็นไปตามระเบียบฯ กำหนด

การดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวในครั้งแรกให้ดำเนินการภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้ระเบียบฯ ครั้งต่อไปให้ดำเนินการภายใน 45 วัน นับจากวันครบวาระของคณะกรรมการ

2.4.2 ขั้นตอนและวิธีการสรรหากรรมการสถานศึกษา แทนตำแหน่งที่ว่าง (ระเบียบข้อ 12)

เมื่อมีกรณีที่กรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระและมีเวลาเหลืออยู่เกินกว่า 90 วัน ให้สถานศึกษาและกรรมการสถานศึกษาเท่าที่มีอยู่ ดำเนินการให้ได้มาซึ่งกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบนั้น ๆ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ว่างลง โดยดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการเช่นเดียวกับการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาโดยทั่วไป เพียงแต่ดำเนินการเฉพาะในองค์ประกอบที่มีกรรมการสถานศึกษาว่างลงเท่านั้น

2.4.3 ขั้นตอนและวิธีการจับสลากเพื่อให้กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่ง (ระเบียบข้อ 10)

เมื่อครบกำหนด 2 ปี นับตั้งแต่คณะกรรมการสถานศึกษาชุดแรกเข้าดำรงตำแหน่งให้สถานศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อดำเนินการจับสลากให้กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งจำนวนกึ่งหนึ่งของกรรมการสถานศึกษาทั้งหมด ยกเว้นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการ กรณีเป็นจำนวนคี่ ให้พิเศษเพิ่มเป็น 1 คน โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจับสลาก
- 2) กำหนดวิธีการจับสลาก โดยอาจเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ดังนี้
 - 2.1) จับสลากออกกึ่งหนึ่งจากกรรมการสถานศึกษาทั้งหมด โดยไม่คำนึงสัดส่วนในแต่ละองค์ประกอบ หรือ
 - 2.2) จับสลากออกกึ่งหนึ่งจากคณะกรรมการสถานศึกษาในแต่ละองค์ประกอบ

2.5 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 27-41) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

2.5.1 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ บุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละและ อุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง จาก ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 สอดคล้องกับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 5) ส่งเสริม และสนับสนุน ให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
- 6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้าน บประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสาน จารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- 9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา
ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตาม
ระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถาน
ศึกษานั้น

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่ได้กำหนดไว้
ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มีความ
สำคัญมากต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้ง
ตามระเบียบนี้ จำเป็นที่จะต้องรับรู้บทบาทของตนเองและรอบรู้ในเรื่องของการจัดการศึกษา
พอสมควรเพื่อจะได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพต่อ
การบริหารโรงเรียน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 งานวิจัยในประเทศ

ถนอม สุขสง่าเจริญ (2527 : 107-116) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการ
ศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียนประชาบาล เขตจังหวัดสกลนคร พบว่า คณะกรรมการศึกษามี
บทบาทในการพัฒนาโรงเรียนด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ในระดับปานกลาง

เปลี่ยน ศิริรังสรรค์กุล (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท
ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
พิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ครูและกรรมการศึกษาเห็นว่าบทบาทที่คณะกรรมการศึกษาปฏิบัติ
จริงยังมีระดับการปฏิบัติน้อย และบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับควรปฏิบัติมาก ทุกบทบาท
ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาที่มีความถี่สูงตามลำดับ
คือ กรรมการศึกษามีความรู้ต่ำ ขาดความรู้เรื่องหลักสูตรใหม่ ประชาชนส่วนมากยากจน จึงช่วย
โรงเรียนได้น้อย กรรมการศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งประกอบอาชีพของตนเองจึงปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่
เต็มที่

โยธะกา แก้วปลั่ง (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. 2529 ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานตามหน้าที่อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานพบว่า ประชาชนส่วนมากยากจน ทำให้ช่วยเหลือโรงเรียนได้น้อย

ไพโรจน์ พรหมมีเนตร (2534 : 123-127) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่ากรรมการศึกษายังมีการปฏิบัติในบทบาทหน้าที่น้อย ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนเท่าที่ควร โรงเรียนและกรรมการศึกษายังมีการประชาสัมพันธ์กับชุมชนน้อย การให้บริการชุมชนของโรงเรียนมีน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนเท่าที่ควร โรงเรียนและกรรมการศึกษายังขาดบุคลากรที่เป็นผู้นำการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สุนทร ขอบทำดี (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ประสานงานให้แก่การเผยแพร่ข่าวสารในที่ชุมชน และขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน โดยร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน มีส่วนร่วมเสนอแนะและประสานงานให้โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่น ให้บริการความรู้แก่ประชาชนที่โรงเรียน และแสวงหา ความช่วยเหลือจากชุมชนแล้วนำมาปรับปรุงอาคารสถานที่ไว้บริการชุมชนในด้านการร่วม กิจกรรมของชุมชน มีบทบาทขอความร่วมมือให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น ให้ครู นักเรียนร่วมพัฒนาชุมชนและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชน ในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมีบทบาทขอความร่วมมือประชาชนร่วม กิจกรรมวันสำคัญที่โรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียนด้านแรงงาน ช่างก่อสร้าง และวิทยากรซึ่งยังมีน้อย และแสวงหาความช่วยเหลือนักเรียนจากชุมชน โดยจัดอาหารกลางวัน ทู่นักเรียนและด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น มีบทบาทแสวงหาความช่วยเหลือจากประชาชน นำมาสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนในการแข่งขันกีฬา งานวันเด็กเข้าค่ายพักแรม จากกลุ่มบุคคล ศิษย์เก่า จัดตั้งกองทุนมูลนิธิเพื่อพัฒนาโรงเรียนและให้ ข้อมูล และการให้บริการของโรงเรียนแก่หน่วยงานอื่น คือ วัด สถานีนามัย สภาตำบล ส่วนอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการศึกษา กรรมการศึกษาจะมีปัญหาการ

ประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีเวลาให้คำปรึกษาแนะนำ เสนอแนะ ประสานงาน แสวงหาความช่วยเหลือ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และไม่ทราบว่าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ โรงเรียน ส่วนประชาชนไม่กล้าบอกกิจกรรมของตน และฐานะยากจนไม่อาจช่วยเหลือได้เท่าที่ควร

ไพจิตร วงศ์ศรีแก้ว (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โรงเรียนประถมศึกษาใน อนาคต ผลการศึกษา พบว่า ด้านการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาควรเป็นนักบริหาร และนักวิชาการที่มีประสิทธิภาพ กระทรวง กรม ควรจะกระจายอำนาจในการบริหารให้แก่หน่วยปฏิบัติควบคู่ไปกับการส่งเสริมสมรรถภาพในการบริหาร และควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบกฎหมายให้เหมาะสม และโรงเรียนควรร่วมกับองค์กรและหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อระดมทรัพยากรพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ควรให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และควรจัดการศึกษาหลายรูปแบบให้มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ตลอดจนงบประมาณควรได้รับจากท้องถิ่นและ การจัดสรรของรัฐบาลมากขึ้น

รอยพิมพ์ เกษตรศิริ (2536 : 103-104) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรชุมชนของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมโรงเรียน มีการใช้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ทรัพยากรนามธรรมด้านค่านิยม ทรัพยากรด้านรูปธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม และ ทรัพยากรรูปธรรมด้านบุคลากร ส่วนสาเหตุที่มีการใช้ทรัพยากรชุมชนในระดับน้อย และไม่ใช้ ทรัพยากรนั้น ในด้านทรัพยากรรูปธรรมมีสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งทรัพยากรอยู่ห่างไกล บุคลากรในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ เสียค่าใช้จ่ายสูง การคมนาคมไม่สะดวกและมีปัญหา ด้านความปลอดภัย ส่วนของการใช้ทรัพยากรนามธรรมในระดับน้อยและการไม่ใช้ทรัพยากร นั้น สาเหตุสำคัญได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ ครูไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรม และขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรม

ศิริวรรณ แผ่นผา (2536 : 202-203) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางจากการพิจารณาเป็นรายข้อ พบปัญหาอันดับแรกของแต่ละด้าน คือด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนได้แก่

การรวบรวมและเผยแพร่ประวัติครุติเด่นของโรงเรียน ด้านการให้บริการชุมชน ได้แก่ ศึกษา ปัญหาและความต้องการเพื่อทำโครงการให้บริการชุมชน ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ได้แก่ การได้รับความสนับสนุนจากชุมชนในเรื่องสถานประกอบการ และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การนำข้อมูลจากการประเมินผลงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมาพัฒนา การดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอันดับแรกของแต่ละด้านดังนี้ คือ ด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ ควรมีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชน เก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ได้แก่ ควรจัดทำวารสารเผยแพร่ผลงานของโรงเรียน ครูดีเด่นและนักเรียนดีเด่นให้ชุมชนทราบ ภาคเรียนละ 1 ฉบับ ด้านการให้บริการชุมชน ได้แก่ คณะครู อาจารย์ ควรเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาท้องถิ่นในโอกาสต่าง ๆ ด้านการเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ควรร่วมมือกับผู้นำในชุมชน เพื่อพัฒนาและฟื้นฟูกิจกรรมด้านศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ภายในชุมชนด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ได้แก่ ควรนำวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยด้านการเรียนการสอนในบางโอกาส และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนอย่างมีระบบ

ชาญยุทธ แสงมณี (2537 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบปัญหาสำคัญ คือ ชาวบ้านยากจนจึงช่วยโรงเรียนได้น้อย และกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งประกอบอาชีพของตนเอง จึงปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้เต็มที่

ลัดดา เสนาะพิน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ในการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน คือ การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย การวางแผน และการประสานงาน ด้านกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ คือ กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน การติดต่อสื่อสาร สองทาง การแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์ สำหรับเรื่องอื่นๆ ที่ได้พบเพิ่มเติม คือ คุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ สามารถสร้างศรัทธาได้อย่างแรงกล้า ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี บริการและช่วยเหลือชุมชน เป็นนักพัฒนา เป็นผู้มีความเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม ไปร่วมงาน และพบปะกับชุมชนด้วยตนเอง ให้เกียรติยกย่องผู้นำชุมชนและปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย

กัลยา พลีรักษ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2536 - 2539) ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การประสานงานกับชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการให้บริการชุมชน การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ ขาดแผนงานจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนไม่สามารถให้บริการทางวิชาชีพแก่ชุมชนและขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

มาโนชน์ เกตุธิกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษางานโรงเรียนกับชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสวาระดีพิทยาสรรพ์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลวิจัย พบว่า

1. ด้านการวางแผนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนได้ศึกษาชุมชนจากความจำเป็นพื้นฐาน แล้ววิเคราะห์ออกมาเป็นหมู่บ้านก้าวหน้า ปานกลาง ล้าหลัง เพื่อจัดทำแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและได้ทำแผนงานไว้ในฝ่ายแผนงานพัฒนาและแผนงาน มีปัญหาคือผู้นำหมู่บ้านไม่ได้ทำข้อมูลไว้ การประชาสัมพันธ์ทำไม่ได้ต่อเนื่อง ชุมชนต้องการความช่วยเหลือบ่อยครั้งเกินไป โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยวิธีสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนด้วยตนเอง และได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

2. ด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน โรงเรียนได้มอบหมายให้ฝ่ายปกครอง หมวดสังคมศึกษา หมวดภาษาไทย เสริมสร้างระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และศิลป-วัฒนธรรม โรงเรียน ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน ได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่น ครูอาจารย์ดีเด่น รางวัลพระราชทานนักเรียนดีเด่น โรงเรียนได้รวมเกียรติประวัติและเผยแพร่ทางจุดสารของโรงเรียน มีปัญหาคืองบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยมอบหมายให้ครูอาจารย์รับผิดชอบเผยแพร่ผลงานเกียรติประวัติของโรงเรียนเพิ่ม จัดตั้งกองทุนการศึกษา และของงบประมาณจากเอกชน

3. ด้านการให้บริการชุมชน โรงเรียนได้ให้บริการชุมชนด้านวิชาการ ด้านนันทนาการ บริการอาคารสถานที่ ให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ มีปัญหาที่สำคัญคือ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรไม่เพียงพอ การรักษาความสะอาดไม่ดี มีการชำรุดสูญหาย โรงเรียนได้แก้ไขปัญหา

โดยเปลี่ยน จากอบรมโดยบุคลากรมาเป็นการบริการความรู้ข่าวสารแทนขอความสนับสนุนจากเอกชน และแจ้งการสูญหายและชำรุดให้ชุมชนทราบและช่วยกันรักษาความสะอาด

4. ด้านการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนได้ร่วมเป็นกรรมการสภาตำบลร่วมจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ชุมชนใช้สนามกีฬาโรงเรียนเป็นศูนย์กีฬาตำบล ได้เสนอให้ชุมชนกวาดชั้นแหล่งอบายมุขมีปัญหา คือ ใช้เวลามาก บุคลากรมีงานเพิ่มนอกเหนือจากงานการสอน โรงเรียนได้แก้ปัญหาคือให้บุคลากรที่รับผิดชอบออกพบชุมชนในเวลาดอกราชการ โดยจัดค่าตอบแทนให้

5. ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้นำชุมชนได้เป็นวิทยากรท้องถิ่นให้แก่โรงเรียน การมอบทุนการศึกษา ช่วยพัฒนาโรงเรียน ช่วยประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีปัญหาสำคัญ คือ ชุมชนอยากจนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนได้แก้ปัญหาคือให้ชุมชนขอสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากแหล่งอื่น ๆ เพื่อนำมาสนับสนุนโรงเรียน

6. ด้านการประเมินผลงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้ตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษามีปัญหาคือขาดการรวบรวมข้อมูลกิจกรรมบางอย่างไม่มีหลักฐานการทำงานโรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยให้คณะทำงานรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานโรงเรียนกับชุมชน ควรศึกษาแนวทางเพื่อทำงานด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิพนธ์ ยศดา / (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น และด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

✓

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. โรงเรียนปฏิรูปการศึกษากับโรงเรียนปกติ มีปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสถานภาพกับประเภทของโรงเรียน

ศิริวัตร บุญประสพ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านสวาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทาง แสวงหาและให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ปัญหาสำคัญที่พบ คือ คณะกรรมการโรงเรียนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เนื่องจากมีภาระหน้าที่ประจำและประกอบอาชีพส่วนตัว โรงเรียนแก้ไขปัญหาโดยมอบหมายให้ครูอาจารย์เป็นผู้ประสานงานกับคณะกรรมการโรงเรียน และปฏิบัติในกิจกรรมที่คณะกรรมการโรงเรียนกำหนด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

อรุณ บุญเจือ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปี 2539 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปี 2539 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี มีปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีปัญหาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้านและอยู่ในระดับน้อย 1 ด้านโดยด้านที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน ส่วนที่ปัญหาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านที่ 6 การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการโรงเรียนมอบหมาย

2. เมื่อพิจารณาแต่ละสถานภาพ พบว่า มีปัญหาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน และอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน สอดคล้องกับภาพรวม

3. เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในแต่ละด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ยกเว้นด้านที่ 6 มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ

ผลการเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2539 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ตามตัวแปรสถานภาพ พบว่า คณะกรรมการโรงเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่า และกลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิและอื่น ๆ มีปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เรียงศ แก้วไพฑูรย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า

ระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียน ที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือ การประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกนั้นอยู่ระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ด้านการรับทราบความก้าวหน้าและดำเนินงานโรงเรียน ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ด้านการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการดำเนินงาน และเมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ประยูทธ เจริญชัยภูมิ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน แต่ละด้านเป็นปัญหาที่สำคัญ คือ ด้าน

การกำหนดนโยบายและแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน คณะกรรมการที่มาจากประชาชน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเพราะคิดว่ามีความรู้ที่น้อย ด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุน และร่วมบริหารงบประมาณของโรงเรียน กรรมการบางคนขาดความรู้ความเข้าใจใน กฎระเบียบการบริหารของทางราชการด้านการรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินการตามแผน ของโรงเรียน ด้านการประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน ประชาชน ในชุมชนเศรษฐกิจไม่ดี ให้ความช่วยเหลือได้ไม่มาก ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะ อนุกรรมการดำเนินการต่าง ๆ คณะครูไม่ยอมรับข้อเสนอแนะบุคคลที่คณะกรรมการเสนอให้ ทางโรงเรียนแต่งตั้งเป็นกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่วนด้านการให้ความเห็นชอบแผน ปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2. คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกัน

อุไค ศรีทุมมา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามสถานภาพ มีปัญหาการปฏิบัติงานโดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กรรมการจากข้าราชการครูมี ปัญหาปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน และอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน คือ ด้านการ ประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน กรรมการจากประชาชนและข้าราชการอื่นมี ปัญหาอยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน คือการรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนงานของ โรงเรียน ด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะอนุกรรมการต่าง ๆ

คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีสถานภาพต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาในการแต่งตั้งที่ปรึกษาและ หรือคณะอนุกรรมการต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคณะ กรรมการจากประชาชนและข้าราชการอื่นมีปัญหามากกว่าคณะกรรมการจากผู้บริหารโรงเรียน

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา โดยตรงนั้นยังศึกษาไม่พบแต่มีที่เกี่ยวข้องบางส่วน ดังนี้

สมิธ (Smith. 1971 : 2377-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนในการวางแผน และการพัฒนาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน พบว่าสมาชิกของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาจากประชาชน ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยคณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรู้เห็น คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นไปกว่าเดิม หากได้มีคณะกรรมการสถานศึกษาดังกล่าว เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

บรูซ (Bruce. 1972 : 6028 - A) ซึ่งได้ทำวิจัยบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชนพบว่าความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนสำหรับความคาดหวังของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่าครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการหรืองานวางแผนของโรงเรียนในองค์การศาสนาและสถาบันอื่นในสังคม ได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากยิ่งขึ้นให้การทำงานมีความคาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และอยากจะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กด้วย ครูและผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่มีที่พักหรือที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่า การสื่อความหมายระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน มีอุปสรรคอยู่อย่างหนึ่ง คือ การที่ทำให้ความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดความผิดพลาด

เบเคอร์รา (Becurra. 1974 : 6887-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัยปัญหา ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้บริหารและตัวแทนชุมชน จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจโครงการ ตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันไว้และนอกจากนั้นยังพบอีกว่าผู้บริหารต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชนอีกทั้งพร้อมที่จะเข้าร่วมกับ

ชุมชนหรือประชาชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ จะต้องมีการฝึกอบรมและเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเอง และไม่ควรรอคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับให้สูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนแต่ละครั้ง

เจนนิง (Jennings. 1980 : 470-A) ได้ศึกษาในรัฐอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า กรรมการโรงเรียนมีความรู้ด้านระบบการบริหารงานของโรงเรียนไม่พอ เช่น ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงิน งบประมาณ และขาดเหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ จึงทำให้การประชุมกำหนดนโยบายไม่ประสบผลสำเร็จ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร

ฮาร์โรลด์ (Harold. 1983 : 2517-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

จากผลการวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การที่ชุมชนองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาถือว่าเป็นความสำคัญมาก เพราะความร่วมมือร่วมใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน โดยปัจจุบันแนวนโยบายของรัฐต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐและเอกชน แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน การปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ชุมชนหรือคณะกรรมการยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ การขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา การไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุม การไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ปัญหาชุมชนยากจนไม่สามารถให้การสนับสนุนการศึกษาได้เต็มที่ ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาการศึกษาโดยตลอด ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาวิธีการแก้ไขปัญหาลำนี้ให้หมดสิ้นไปหรือให้ลดจนเหลือน้อยที่สุด โดยเฉพาะ ภาระหน้าที่ด้านการศึกษาอันเป็นภาระที่หนัก เพราะเป็นภาระที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน คือ เด็กไทยทั่วประเทศและทั่วโลกให้เป็นคนที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงเป็นการยากที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้โดยคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหากแต่เป็นภาระหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันของคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ ครู อาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียน หรือผู้ปกครองนักเรียน เยาวชน หรือประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของ ชุมชนที่ได้รับความไว้วางใจ

ให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับคณะครู อาจารย์ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน ให้มีความเป็นเลิศตามเจตนารมณ์แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เด็กไทยทุกคนก็จะเป็นเด็กที่มีคุณภาพ เจริญเติบโตสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า ผู้วิจัยเชื่อว่าหากได้มีการร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ โดยสมบูรณ์ด้วยความเสียสละอย่างจริงจัง โรงเรียนและเด็กไทยก็จะได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY